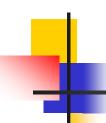

Inteligenta Artificiala

Universitatea Politehnica Bucuresti Anul universitar 2013-2014

Adina Magda Florea

Curs nr. 6

Reprezentarea cunostintelor incerte

- Teoria probabilitatilor
- Factori de certitudine
- Retele Bayesiene

1. Teoria probabilitatilor

1.1 Cunostinte incerte

```
\forall p \text{ simpt}(p, Dur\_d) \rightarrow factor(p, carie)
```

 $\forall p \ simpt(p, Dur_d) \rightarrow factor(p, carie) \lor factor(p, infl_ging) \lor ...$

- LP
- dificultate (« lene »)
- ignoranta teoretica
- ignoranta practica
- Teoria probabilitatilor → un grad numeric de incredere sau plauzibilitate a afirmatiilor in [0,1]
- Gradul de adevar (fuzzy logic) ≠ gradul de incredere

1.2 Definitii TP

- **Probabilitatea unui eveniment incert** A este masura gradului de incredere sau plauzibilitatea produceri unui eveniment
- Camp de probabilitate, S
- Probabilitate neconditionata (apriori) inaintea obtinerii de probe pt o ipoteza / eveniment
- Probabilitate conditionata (aposteriori) dupa obtinerea de probe

Exemple

```
P(Carie) = 0.1

P(Vreme = Soare) = 0.7

P(Vreme = Ploaie) = 0.2 P(Vreme = Nor) = 0.1

Vreme - variabila aleatoare
```

Distributie de probabilitate

Definitii TP - cont

Probabilitate conditionata (aposteriori) - P(A|B)
P(Carie | Dur_d) = 0.8

Masura probabilitatii producerii unui eveniment A este o functie $P:S \rightarrow R$ care satisface axiomele:

- $0 \le P(A) \le 1$
- P(S) = 1 (sau P(adev) = 1 si P(fals) = 0)
- $P(A \lor B) = P(A) + P(B) P(A \land B)$

$$P(A \lor \sim A) = P(A) + P(\sim A) - P(fals) = P(adev)$$

$$\Rightarrow P(\sim A) = 1 - P(A)$$

Definitii TP - cont

A si B mutual exclusive \rightarrow P(A \vee B) = P(A) + P(B)

$$P(e_1 \lor e_2 \lor e_3 \lor ... e_n) =$$

 $P(e_1) + P(e_2) + P(e_3) + ... + P(e_n)$

e(a) – multimea de evenimente atomice mutual exclusive si exhaustive in care apare **a**

$$P(a) = \sum_{e_i \in e(a)} P(e_i)$$

1.3 Regula produsului

Probabilitatea conditionata de producere a evenimentului A in conditiile producerii evenimentului B

 $P(A|B) = P(A \land B) / P(B)$

$$P(A \wedge B) = P(A|B) * P(B)$$

1.4 Teorema lui Bayes

 $P(A|B) = P(A \land B) / P(B) - regula produsului$

$$P(A|B) = P(A \wedge B) / P(B)$$

$$P(B|A) = P(A \wedge B) / P(A)$$

$$P(B|A) = P(A|B) *P(B)/P(A)$$

Teorema lui Bayes

$$P(B|A) = P(A|B) *P(B)/P(A)$$

Daca B si ~B sunt mutual exclusive si exhaustive, probabilitatea de producere a lui A in conditiile producerii lui B se poate scrie

$$\mathbf{P}(\mathbf{A}) = \mathbf{P}(\mathbf{A} \wedge \mathbf{B}) + \mathbf{P}(\mathbf{A} \wedge \sim \mathbf{B}) = \mathbf{P}(\mathbf{A}|\mathbf{B}) * \mathbf{P}(\mathbf{B}) + \mathbf{P}(\mathbf{A}|\sim \mathbf{B}) * \mathbf{P}(\sim \mathbf{B})$$

$$P(B|A) = P(A | B) * P(B) / [P(A|B)*P(B) + P(A| \sim B)*P(\sim B)]$$

Teorema lui Bayes

Generalizarea la mai multe ipoteze

$$P(h|e) = P(e|h) * P(h) / [P(e|h)*P(h) + P(e|\sim h)*P(\sim h)]$$

Daca h_i mutual exclusive si exhaustive

$$P(h_{i}|e) = \frac{P(e|h_{i}) \cdot P(h_{i})}{\sum_{j=1}^{k} P(e|h_{j}) \cdot P(h_{j})}, i = 1, k$$

Teorema lui Bayes

Generalizarea la mai multe ipoteze si evenimente

h_i – evenimente / ipoteze probabile (i=1,k); e₁,...,e_n - probe P(h_i) P(h_i | e₁,...,e_n)

 $P(e_1,...,e_n|h_i)$

$$P(h_i|e_1,e_2,...,e_n) = \frac{P(e_1,e_2,...,e_n|h_i) \cdot P(h_i)}{\sum_{j=1}^{k} P(e_1,e_2,...,e_n|h_j) \cdot P(h_j)}, i = 1,k$$

Teorema lui Bayes - cont

Daca $e_1,...,e_n$ sunt ipoteze independente atunci

$$P(e|h_j) = P(e_1, e_2, ..., e_n|h_j) = P(e_1|h_j) \cdot P(e_2|h_j) \cdot ... \cdot P(e_n|h_j), \ j = 1, k$$

PROSPECTOR

1.5 Inferente din DP si TB

Distributie de probabilitate

P(Carie, Dur_d)

	Dur_d	~Dur_d
Carie	0.04	0.06
~Carie	0.01	0.89

$$P(Carie) = 0.04 + 0.06 = 0.1$$

$$P(Carie \lor Dur_d) = 0.04 + 0.01 + 0.06 = 0.11$$

$$P(Carie|Dur_d) = P(Carie \land Dur_d) / P(Dur_d) = 0.04 / 0.05$$

Inferente din DP si TB

	Dur_d		~Dur_d	
	Evid	~Evid	Evid	~Evid
Carie	0.108	0.012	0.072	0.008
~Carie	0.016	0.064	0.144	0.576

Distributie de probabilitate

P(Carie, Dur_d, Evid)

$$P(Carie) = 0.108 + 0.012 + 0.72 + 0.008 = 0.2$$

 $P(Carie \lor Dur_d) = 0.108 + 0.012 + 0.072 + 0.008 + 0.016$
 $+ 0.064 = 0.28$

P(Carie, Dur_d, Vreme) – o tabela cu 2 x 2 x 3 = 12 intrari Distributie de probablitate completa

Inferente din DP si TB

	Dur_d		~Dur_d	
	Evid	~Evid	Evid	~Evid
Carie	0.108	0.012	0.072	0.008
~Carie	0.016	0.064	0.144	0.576

P(Carie | Dur_d) = P(Carie \land Dur_d) / P(Dur_d) P(\sim Carie | Dur_d) = P(\sim Carie \land Dur_d) / P(Dur_d) $\alpha = 1$ / P(Dur_d) – constanta de normalizare a distributiei

Inferente din DP si TB

Generalizare – procedura generala de inferenta bazata pe DPC Interogare asupra lui X

X – variabila de interogat (Carie)

E – lista de variabile probe (Dur_d)

e – lista valorilor observate pt aceste variabile E

Y – lista variabilelor neobservate (restul) (Evid)

P(Carie | Dur_d) =
$$\alpha$$
 [P(Carie \wedge Dur_d \wedge Evid) + P(Carie \wedge Dur_d \wedge ~Evid)]

Insumarea se face peste toate combinatiile de valori ale variab. neobservate Y

$$\mathbf{P}(\mathbf{X} \mid \mathbf{e}) = \alpha \mathbf{P}(\mathbf{X}, \mathbf{e}) = \alpha \Sigma_{\mathbf{y}} \mathbf{P}(\mathbf{X}, \mathbf{e}, \mathbf{y})$$

•

Inferente din DP si TB

$$\mathbf{P}(\mathbf{X} \mid \mathbf{e}) = \alpha \mathbf{P}(\mathbf{X}, \mathbf{e}) = \alpha \Sigma_{\mathbf{y}} \mathbf{P}(\mathbf{X}, \mathbf{e}, \mathbf{y})$$

Avand DPC ecuatia poate da raspuns la interogari cu variabile discrete

Complex computational

 \mathbf{n} var Bool – tabela $O(2^n)$

- timp $O(2^n)$

1.6 Independenta conditionala

$$\mathbf{P}(\text{cauza} \mid \text{efect}) = \mathbf{P}(\text{efect} \mid \text{cauza}) * \mathbf{P}(\text{cauza}) / \mathbf{P}(\text{efect})$$

$$\mathbf{P}(\mathbf{Y} \mid \mathbf{X}) = \mathbf{P}(\mathbf{X} \mid \mathbf{Y}) * \mathbf{P}(\mathbf{Y}) / \mathbf{P}(\mathbf{X})$$

$$\mathbf{P}(\mathbf{Y} \mid \mathbf{X}) = \alpha \mathbf{P}(\mathbf{X} \mid \mathbf{Y}) * \mathbf{P}(\mathbf{Y})$$

Dur_d, Evid – variabile independente conditional in conditiile in care exista Carie

$$\mathbf{P}(\text{Cauza}, \text{Efect}_1, \text{Efect}_2, \dots) =$$

$$\mathbf{P}(\text{Cauza}) * \Pi_i \mathbf{P}(\text{Efect}_i | \text{Cauza})$$

Model Bayesian naiv

1.7 Limitari ale TP

- Cantitate mare de date statistice
- Valoare numerica unica
- Ignoranta = incertitudine
- Paradoxul lui Hempel
- P(h|e)
- h₁ toti corbii sunt negrii
- h₂ orice object care nu este negru nu este corb
- e vaza este verde
- $P(h_2|e)$ h_1 logic echivalent cu h_2 $P(h_1|e)$

2. Factori de certitudine

- Modelul MYCIN euristic
- Factori de certitudine / Coeficienti de incredere (CF)
- Model euristic al reprezentarii cunostintelor incerte
- In sistemul MYCIN se folosesc doua functii probabilistice pentru a modela increderea si neincrederea intr-o ipoteza:
 - functia de masura a increderii, notata MB
 - functia de masura a neincrederii, notata MD
- MB[h,e] reprezinta masura cresterii increderii in ipoteza h pe baza probei e
- MD[h,e] reprezinta masura cresterii neincrederii in ipoteza h pe baza probei e

2.1 Functii de incredere

$$MB[h,e] = \begin{cases} 1 & daca P(h) = 1\\ \frac{max(P(h|e),P(h)) - P(h)}{max(0,1) - P(h)} & in caz contrar \end{cases}$$

$$MD[h,e] = \begin{cases} 1 & daca P(h) = 0\\ \frac{\min(P(h|e), P(h)) - P(h)}{\min(0,1) - P(h)} & in caz contrar \end{cases}$$

• Factorul (coeficientul) de certitudine

$$CF[h,e] = MB[h,e] - MD[h,e]$$

Functii de incredere - caracteristici

Domeniul de valori

$$0 \le MB[h,e] \le 1$$

$$0 \le MB[h,e] \le 1$$
 $0 \le MD[h,e] \le 1$ $-1 \le CF[h,e] \le 1$

$$-1 \le CF[h,e] \le 1$$

- Ipotezele sustinute de probe sunt independente
- Daca se stie ca h este o ipoteza sigura, i.e. P(h|e) = 1, atunci

MB[h,e] =
$$\frac{1-P(h)}{1-P(h)} = 1$$
 MD[h,e] = 0 CF[h,e] = 1

Daca se stie ca negatia lui h este sigura, i.e., P(h|e) = 0 atunci

MB[h,e] = 0 MD[h,e] =
$$\frac{0-P(h)}{0-P(h)} = 1$$
 CF[h,e] = -1

MYCIN - Exemplu de utilizare CF

Regula in sistemul MYCIN daca tipul organismului este gram-pozitiv, si morfologia organismului este coc, si conformatia cresterii organismului este lant atunci exista o incredere puternica (0.7) ca identitatea organismului este streptococ.

Exemple de fapte in sistemul MYCIN :

 (identitate organism-1 pseudomonas 0.8)
 (identitate organism-2 e.coli 0.15)
 (loc cultura-2 git 1.0)

2.2 Functii de combinare a incertitudinii

(1) Probe adunate incremental

- Aceeasi valoare de atribut, h, este obtinuta pe doua cai de deductie distincte, cu doua perechi diferite de valori pentru CF, CF[h,s1] si CF[h,s2]
- Cele doua cai de deductie distincte, corespunzatoare probelor sau ipotezelor s1 si s2 pot fi ramuri diferite ale arborelui de cautare generat prin aplicarea regulilor sau probe indicate explicit sistemului de medic.
- CF[h, s1&s2] = CF[h,s1] + CF[h,s2] CF[h,s1]*CF[h,s2]
- (identitate organism-1 pseudomonas 0.8)
- (identitate organism-1 pseudomonas 0.7)

Functii de combinare a incertitudinii

(2) Conjunctie de ipoteze

 Se aplica pentru calculul CF asociat unei premise de regula care contine mai multe conditii

daca A = a1 si B = b1 atunci ...ML: (A a1 s1 cf1) (B b1 s2 cf2)

• CF[h1&h2, s] = min(CF[h1,s], CF[h2,s])

Se generalizeaza pt mai multe conditii

Functii de combinare a incertitudinii

(3) Combinarea increderii

- O valoare incerta este dedusa pe baza unei reguli care are drept conditie de intrare alte valori incerte (deduse eventual prin aplicarea altor reguli).
- Permite calculul factorului de certitudine asociat valorii deduse pe baza aplicarii unei reguli care refera valoarea in concluzie, tinind cont de CF-ul asociat premisei regulii.
- CF[s,e] increderea intr-o ipoteza s pe baza unor probe anterioare e
- CF[h,s] CF in h in cazul in care s este sigura
- CF'[h,s] = CF[h,s] * CF[s,e]

Functii de combinare a incertitudinii

(3) Combinarea increderii – cont

```
daca A = a1 \text{ si } B = b1 \text{ atunci } C = c1 \ 0.7
ML: (A a1 0.9) (B b1 0.6)
```

CF(premisa) = min(0.9, 0.6) = 0.6

CF (concluzie) = **CF**(premisa) * **CF**(regula) = 0.6 * 0.7

ML: (C c1 0.42)

2.3 Limitari ale modelului CF

- Modelul coeficientilor de certitudine din MYCIN presupune ca ipotezele sustinute de probe sunt independente.
- Un exemplu care arata ce se intimpla in cazul in care aceasta conditie este violata.

Fie urmatoarele fapte:

A: Aspersorul a functionat noaptea trecuta.

U: Iarba este uda dimineata.

P: Noaptea trecuta a plouat.

Limitari ale modelului CF - cont

A: Aspersorul a functionat noaptea trecuta.

U: Iarba este uda dimineata.

P: Noaptea trecuta a plouat.

si urmatoarele doua reguli care leaga intre ele aceste fapte:

R1: daca aspersorul a functionat noaptea trecuta atunci exista o incredere puternica (0.9) ca iarba este uda dimineata

R2: **daca** iarba este uda dimineata **atunci** exista o incredere puternica (0.8) ca noaptea trecuta a plouat

Limitari ale modelului CF - cont

- CF[U,A] = 0.9
- deci proba aspersor sustine iarba uda cu 0.9

- CF[P,U] = 0.8
- deci iarba uda sustine ploaie cu 0.8
- CF[P,A] = 0.8 * 0.9 = 0.72
- deci aspersorul sustine ploaia cu 0.72
- Solutii

3 Retele Bayesiene

- Reprezinta dependente intre variabile aleatoare
- Specificarea distributiei de probabilitate
- Simplifica calculele
- Au asociata o reprezentare grafica convenabila
- DAG care reprezinta relatiile cauzale intre variabile
- Pe baza structurii retelei se pot realiza diverse tipuri de inferente
- Calcule complexe in general dar se pot simplifica pentru structuri particulare

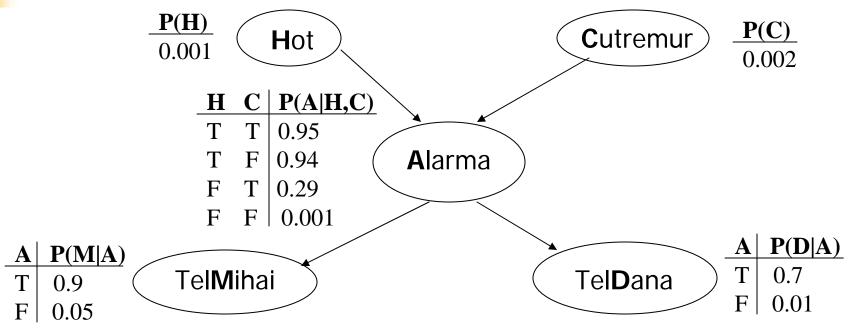
3.1 Structura retelelor Bayesiene

O RB este un DAG in care:

- Nodurile reprezinta variabilele aleatoare
- Legaturile orientate $X \rightarrow Y$: X are o influenta directa asupra lui Y, X=Parinte(X)
- Fiecare nod are asociata o tabela de probabilitati conditionate care cuantifica efectul parintilor asupra nodului
 - \blacksquare P(X_i | Parinti(X_i))

Structura retelelor Bayesiene - cont

	H	\mathbf{C}	$P(A \mid H, C)$	
			T	F
Tabela de probabilitati –	T	T	0.95	0.05
conditionate	T	F	0.94	0.06
	F	T	0.29	0.71
	F	F	0.001	0.999

Structura retelelor Bayesiene

In general X (Cauza) \rightarrow Y (Efect)

- Stabilesc topologia
- Specifica distributia de probabilitati conditionate
- Combinarea topologiei si distributia de probabilitati conditionate este suficienta pentru a specifica (implicit) intreaga DPC
- DPC poate raspunde la interogari
- Si RB la fel, mai eficient

3.2 Semantica retelelor Bayesiene

- Reprezentare a distributiei de probabilitate
- Specificare a independentei conditionale constructia retelei

• Fiecare valoare din distributia de probabilitate poate fi calculata ca:

$$P(X_1=x_1 \land ... X_n=x_n) = P(x_1,..., x_n) = \Pi_{i=1,n} P(x_i | parinti(x_i))$$

unde $parinti(x_i)$ reprezinat valorile specifice ale variabilelor $Parinti(X_i)$

3.3 Construirea retelei

Cum sa construim o retea a.i. RB/DPC sa fie o buna reprezentare?

Ecuatia $P(x_1,...,x_n) = \prod_{i=1,n} P(x_i \mid parinti(x_i))$ implica anumite relatii de independenta conditionala care pot ghida construirea retelei

$$\begin{split} P(X_1 = & x_1 \land \dots X_n = x_n) = P(x_1, \dots, x_n) = \\ P(x_n \mid x_{n-1}, \dots, x_1) * P(x_{n-1}, \dots, x_1) = \dots = \\ P(x_n \mid x_{n-1}, \dots, x_1) * P(x_{n-1} \mid x_{n-2}, \dots, x_1) * \dots P(x_2 \mid x_1) * P(x_1) = \\ \Pi_{i=1,n} P(x_i \mid x_{i-1}, \dots, x_1) - \text{valabila in general} \end{split}$$

• DPC daca, pt fiecare variabila X_i din RB

$$P(X_i | X_{i-1},..., X_1) = P(x_i | Parinti(X_i))$$
 cu conditia ca
$$Parinti(X_i) \subseteq \{ X_{i-1},..., X_1 \}$$

Construirea retelei

Pt fiecare variabila X_i din RB

$$P(X_i | X_{i-1},..., X_1) = P(x_i | Parinti(X_i))$$
 cu conditia ca

$$Parinti(X_i) \subseteq \{ X_{i-1},...,X_1 \}$$

• O RB este o reprezentare corecta a domeniului cu conditia ca fiecare nod sa fie independent conditional de predecesori, fiind dati parintii lui

Construirea retelei

- Conditia poate fi satisfactuta prin etichetarea nodurilor intr-o ordine consitenta cu DAG
- Intuitiv, parintii unui nod X_i trebuie sa fie toate acele noduri
 - $X_{i-1},...,X_1$ care influenteaza direct X_i .

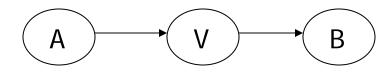
Construirea retelei - cont

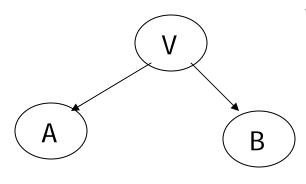
- Alege o multime de variabile aleatoare relevante care descriu problema
- Alege o ordonare a acestor variabile
- cat timp mai sunt variabile repeta
 - (a) alege o variabila X_i si adauga un nod corespunzator lui X_i
 - (b) atribuie $Parinti(X_i) \leftarrow un$ set minim de noduri deja existente in retea a.i. proprietatea de independenta conditionala este satisfacuta
 - (c) defineste tabela de probabilitati conditionate pentru X_i

Deoarece fiecare nod este legat numai la noduri anterioare → DAG

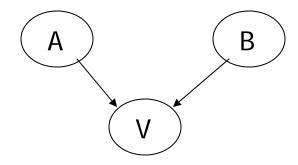
3.4 Inferente probabilistice

$$P(A \wedge V \wedge B) = P(A) * P(V|A) * P(B|V)$$

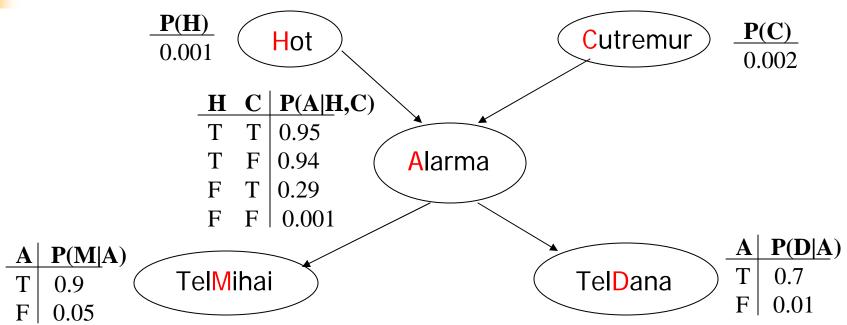
$$P(A \wedge V \wedge B) = P(V) * P(A|V) * P(B|V)$$

$$P(A \wedge V \wedge B) = P(A) * P(B) * P(V|A,B)$$

Inferente probabilistice

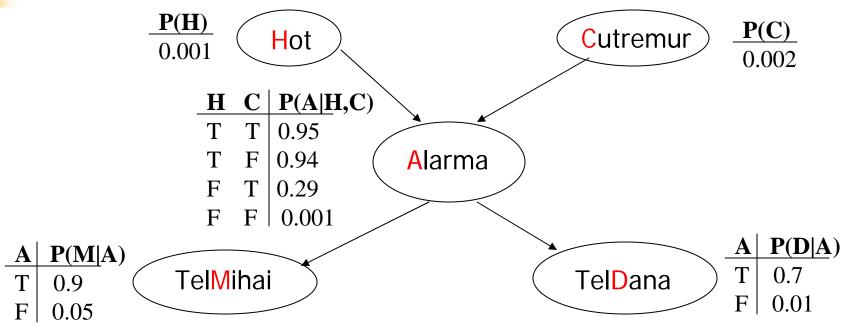

$$P(M \land D \land A \land \sim H \land \sim C) =$$

 $P(M|A)*P(D|A)*P(A|\sim H \land \sim C)*P(\sim H) \land P(\sim C) =$
 $0.9*0.7*0.001*0.999*0.998 = 0.00062$

Inferente probabilistice

$$P(A|H) = P(A|H,C) *P(C|H) + P(A|H,\sim C) *P(\sim C|H)$$

= $P(A|H,C) *P(C) + P(A|H,\sim C) *P(\sim C)$
= $0.95 * 0.002 + 0.94 * 0.998 = 0.94002$

3.5 Inferenta prin enumerare

X – variabila de interogare (Carie)

E – lista de variabile probe (Dur_d)

e – lista valorilor observate pt aceste variabile E

Y – lista variabilelor neobservate (restul) (Evid)

$$P(X \mid e) = \alpha P(X, e) = \alpha \Sigma_y P(X, e, y)$$

$$P(H|M,D) = \alpha P(H,M,D) =$$

$$\alpha \Sigma_{C} \Sigma_{A} P(H)P(C)P(A|H,C)P(M|A)P(D|A)$$

n var bool \rightarrow O(2ⁿ)

Inferenta prin enumerare

$$P(H|M,D) = \alpha \Sigma_C \Sigma_A P(H)P(C)P(A|H,C)P(M|A)P(D|A)$$

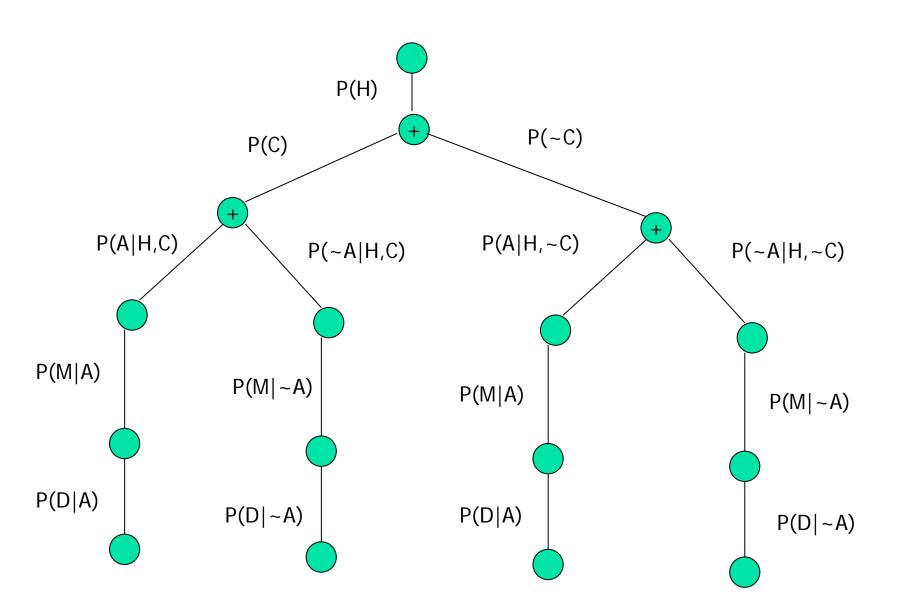
$$P(H|M,D) = \alpha P(H) \Sigma_C P(C) \Sigma_A P(A|H,C)P(M|A)P(D|A)$$

= $\alpha < 0.00059224$, $0.0014919 > =_{aprox} < 0.284, 0.716 >$

Complexitate spatiu – O(n)

Complexitate timp O(2ⁿ)

P(M|A)P(D|A) si $P(M|\sim A)P(D|\sim A)$ se calculeaza de 2 ori

Inferenta prin enumerare - algoritm

algoritm Enumerare(X,e,rb) intoarce distributie X

- X var de interogare
- e valori observate pt E
- rb Retea Bayesiana cu var $\{X\} \cup E \cup Y$
- 1. $Q(X) \leftarrow o$ distributie X, initial vida
- 2. **pentru** fiecare valoare x_i a lui X **repeta**

$$Q(x_i) \leftarrow EnumToate(rb.Vars, e_{xi})$$

unde e_{xi} este e extins cu $X=x_i$

3. **intoarce** Normalizare(Q(x))

sfarsit

Inferenta prin enumerare - algoritm

algoritm EnumToate(Vars,e) intoarce un numar real

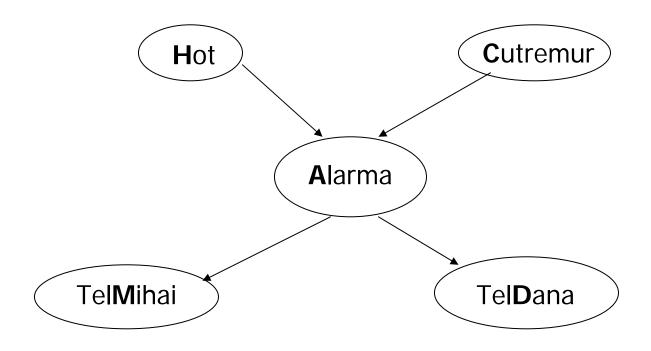
- 1. daca Vars = [] atunci intoarce 1.0
- 2. $Y \leftarrow first(Vars)$
- 3. daca Y are valoare y in e
 atunci intoarce P(y|parinti(Y)) * EnumToate(Rest(Vars),e)
 altfel intoarce

 Σ_y P(y|parinti(Y)) * **EnumToate**(Rest(Vars), e_y) unde e_y este e extins cu Y=y

sfarsit

3.6 Tipuri de inferenta

Inferente de diagnosticare (efect \rightarrow cauza)

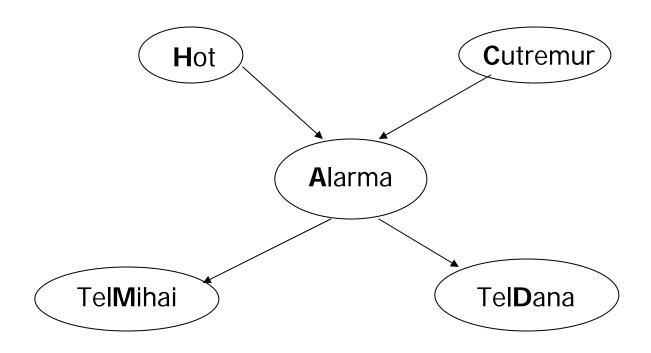
P(Hot | TelMihai)

Inferente cauzale (cauza \rightarrow efect)

P(TelMihai |Hot), P(TelDana | Hot)

Tipuri de inferenta

Inferente intercauzale (intre cauza si efecte comune)

P(Hot | Alarma ∧Cutremur)

Inferente mixte

P(Alarma | TelMihai $\land \sim$ Cutremur) \rightarrow diag + cauzal P(Hot | TelMihai $\land \sim$ Cutremur) \rightarrow diag + intercauzal